

bil globoko prepričan demokrat, zato je bil iskreno čuteč socialist in resničen prijatelj delovnega ljudstva, pa pri tem nikdar pust doktrinar in slep teoretik. Za pojmovanje današnjega sveta je kar neverjetno, da si ni ne od javnega udejevanja, ne od pisateljevanja pridobil nobenih koristi, da je pisal zgolj iz notranje potrebe, ne zaradi dobička ali slave. Ukvarjanje z jugoslovanskimi vprašanji mu je bilo prej v škodo — vrglo mu ni nič. Poglobljanje v zgodovino in odkrivanje usod velikih mož, kakor sta biografiji Heineja in Dantona, mu ni bil beg iz sedanjosti, temveč delo zanjo in delo v nji.

V Wendlovem značaju so se čudovito zlile najodličnejše nemške in francoske duhovne vrline. Vzgojen v Metz, na meji dveh kultur, je doraščal v svobodnem ozračju domače hiše in vsrkaval sveži zrak, ki je vrel od onstran s francoskih tal. Tako si je še otrok izoblikoval duha v vedrini, upornosti in jasnosti, ga ohranil neupogljivega in bojevitega. Če beremo njegove mladostne spomine, nam postane jasna ta najznačilnejša poteza njegovega bilstva: svobodoljubje.

Nič hinavščine, nič preračunljivosti, nič potuhnjenega ni bilo v njem, čist in odprt je bil njegov značaj. Ni slučaj, da je bil tako privlačen za vsakogar. Bil je pač cel človek, ki se je znal in tudi upal — smejati.

Čuden je bil povod, da se je Wendel začel zanimati za slovanski jug. Čuden, skoro malce smešen. Radovednost, ki jo je še v dijaku vzbudil Karl May s svojimi romantičnimi pustolovščinami z Balkana, ga je prignala že leta pred vojno najprej v Albanijo, nato naprej, in kmalu je jugoslovanska misel imela med Nemci svojega najvnetejšega zagovornika. Kar je sledilo, je bila logična posledica. Tako je po ovinku postal tudi naš prijatelj, brez našega prizadevanja. Slovenci nismo nikdar znali pridobivati si simpatije med svetom, saj ne znamo niti ohranjati prijateljev. Kar vsiliti se nam mora vsak. Da bi vsaj spomin Hermanna Wendla, tega našega najvdanejšega prijatelja ostal za zmeraj živ med nami!

K. Dobida

OB KRITIKAH »PREŠERNA«

Najprej bom govoril o točkah, glede katerih me kritiki niso prepričali, da bi moral kaj izpremeniti; ob zaključku pa hočem opozoriti na prigovore, ki jih je po moji sodbi treba upoštevati.

Važnost singularnih radiranj. (Sodobnost 1936, zv. 7/8, str. 389—90.)

Ko je dr. Pirjevec pripravljaj tekst za Prešernovo »Zbrano delo«, je ugotovil v šestih primerkih »Poezij« iz 1847 neko posebnost: nad prvim a-jem v »Švajca« (28) je radiran gravis, nad e-jem v »teta« (43) gravis ali akut, nad z-jem v »Vráz« (113) pa diakritični znak.

Čestitam prijatelju, da je opazil, česar jaz nisem in morda še kdo drugi ne (sedaj vidim, da so ta radiranja tudi v mojem primerku)! Pridružujem se njegovim izvajanjem, da »so taka radiranja zelo redki, skoraj singularni slučaji, ki zbude našo pozornost in razna vprašanja, na katera bo težko odgovoriti« (po moji sodbi ni gotovo, da je Prešeren to radiranje povzročil).

Toda nekaj mi ne gre v glavo: zakaj je prijatelj Pirjevec odlašal 7 let, preden je to svoje res važno skrivnost izdal? zakaj in kako bi naj jaz spomladi 1935 »na str. 389« navajal ugotovitve, o katerih njihov srečni lastnik ni govoril niti v »Zbránem delu« 1929 niti kje drugje vse do avgusta 1936?!

Švajca ali Švájca. (Sodobnost 1936, zv. 7/8, str. 389)

Prijatelj Pirjevec misli, da sem obliko »Švajca« prevzel zato, »ker je oblika brez naglasa izpričana dvakrat (faksimile in »Poezije«), oblika z naglasom pa samó enkrat«.

Žal mi je, da Pirjevec ni pazljiveje prebral 2. strani moje izdaje, kjer govorim o svoji težnji, vzeti za osnovo »poslednjo pesnikovo redakcijo«, ki pa ni v muzejs. rokopisu! Ta težnja je namreč odločala, ne pa število izpričb! A brez akcenta ostaja »poslednja pesnikova redakcija« tudi ob supoziciji, da je tisti gravis zbrisal ali dal zbrisati tudi sam France, ker ga ni obenem nadomestil s pravilnim akutom. Za obliko brez akuta pa se je pri besedi »Švajca« tem laže odločiti, ker velika večina čitateljev »Prešerna« nedvomno čuti, da drugače kakor z akutom ta oblika sploh ne more biti akcentuirana.

Vrâz ali Vráz? (Sodobnost 1936, zv. 7/8, str. 388—389)

Prijatelj Pirjevec se brani proti možnosti, da bi imenoval kdo njegovo razlago Prešernovega stavka o tiskovnih pomotah v pismu Vrazu z dne 5. februarja 1847 dlakocepstvo. Prešeren namreč piše prijatelju o svojih »Poezijah«: »Fehler in der Akzentuation kommen häufig vor. In dem Epigramme Daničarjem sind nicht weniger als 2 aufzufinden, als Dubróvničanov statt Dubróvničanov, jáničárji statt janičárji. Selbst Dein Name ist pagina eadem unrichtig gedruckt worden...« A dr. Pirjevec sodi, da se sme tukaj stavek z »Dein Name« iztrgati iz logične zveze z »Fehler in der Akzentuation« in da je šlo Prešernu samo za isto izradirano diakritično znamenje...

Toda upoštevati moramo tudi dejstvo, kako Prešeren edninske nominative moških samostalnikov na — as ali — az sploh akcentuira. Namreč vseskozi s krativcem: obráz (Poezije 1847, 5, 72, 128, 136); čás (5, 29); mráz (11); itd. V ostalih sklonih dobijo seveda tudi pri njem te besede akut: obrázi (137); času (7, 147); itd.

Kaj, ko bi se bil pesnik ob tiskanih »Poezijah« domislil, da je treba biti doslednemu in tudi imenovalnik prijateljevega priimka pisati: Vrâz? Proti ugovoru, da primera ni med »véčimi pogreški« na 196. str. iste izdaje iz 1847, se pozivam na dejstvo, da iščem tam zaman tudi »ukáz«, čeprav se rima ta beseda v pesmi »K slovésu« na čás« in čeprav imata tako faksimile kakor muzejski rokopis pravilen naglas: ukáz. A proti ugovoru, da je pisano »Vráz« tako v faksimilu kakor v knjigi, »Vraz« pa le v muzejskem rokopisu, opozarjam, da tudi ta ugotovitev ne izključuje možnosti, da se je zdela Prešernu dne 5. februarja 1847 pravilna samo oblika: Vrâz, zlasti, če je hotel namigavati tudi na etimologijo iz nemškega: Fraß. Sicer so pa tudi »jáničárji« zanimiv primer, kako je hotel svojo napako zvaliti na tiskarno: napačno obliko namesto pravilno »janičárji« srečamo namreč tudi v obeh rokopisih.

Klic po združitvi. (Sodobnost 1936, zv. 10, str. 479—80)

Drju. Slodnjaku »je žal, da ta dva prešernoslovca (Žigon in Kidrič) obravnavata Prešernov problem vsak na svojem koncu, namesto da bi se združila ter nam izdelala Prešernovo izdajo, ki bi bila po filološki ter estetski plati dostojna Prešernove duhovne dediščine«.

Toda zdi se, da se je dr. Slodnjak zmotil in da je hotel le reči, naj bi se Žigon in Slodnjak združila za izdajo Levstika. Svoj klic po združitvi Žigonovih

in Kidničevih edicijskih načel postavlja namreč v prav istem članku sam na laž, ko odklanja po vrsti prav tista moja edicijska načela, glede katerih se z Žigonom strinja: načelo, da je za naše prilike treba modernizirati Prešernov pravopis; »'zklič« (herausrufen) nam. »sklič« (zusammenrufen) v 7. kitici »Lenore«; let'ne, svet'jem, poč'lo itd. nam. letne; smît; vari nam. varji.

Ali pa je to le odmev neprevidnosti in slabega poznanja Žigonove »Prešernove čitanke«?

Uvrstitev »Ponočnjaka«. (Sodobnost 1936, zv. 10, str. 480)

Pesnitev bi tudi še pri drugi izdaji uvrstil med »Balade in romance« in ne med »Različne poezije«, kakor svetuje dr. Slodnjak.

Glede »Ponočnjaka« je moj razlog že kritik uganil: ker ga imenuje »balado« pesnik sam. O tem, iz kake misli je utegnil vznikniti, govorim v biografiji. Pritegovanje Janeza Svetokriškega je v Slodnjakovi zvezi pač odveč: ta pridigar ni bil janzenist; ni misliti, da bi bil Prešeren podobno zgodbo bral »pri Ivanu Svetokriškem« (tako sklanjamo, ne »pri Ivanu Svetokriškemu«, kakor berem v »Sodobnosti«).

Pozitivist. (Sodobnost 1936, zv. 10, str. 480)

Dr. Slodnjak govori o »transcendentalnem cvetu Prešernove ljubezenske lirike«, o »s pozitivističnega vidika absolutno nerazumljivem življenjskem občutju, ki je nujno bistvo vsakega lirika«, itd., itd. Seveda je hotel reči: dr. K. je pozitivist (ne branim se te oznake, dasi ne zajema vseh znanstvenikovih stremljenj), torej...

Toda tudi dr. Slodnjak so proglasili v »Sodobnosti« za »pozitivista v mišljenju in metodi« (1935, 502). Protestiral doslej proti temu ni... Kot »pozitivist v mišljenju in metodi« je napisal torej sedaj 35 vrst v razumevanje občutja, ki je »s pozitivističnega vidika absolutno nerazumljivo«.

Kako ceno more imeti teh takih 35 vrst? (Se bo nadaljevalo.) *Fr. Kidrič*

A Š K E R Č E V A P I S M A Ž M A V C U

Dr. Ivan Žmavc je poslal študijski knjižnici v Mariboru, kateri je bil poklonil Aškerčeva pisma, objavljena v letošnjem Ljubljanskem Zvonu (str. 20—36, 137—44, 244—54), naknadno še dve razglednici, ki jih zaradi popolnosti objavljam na tem mestu. Na prvi je podpisan tudi bivši urednik Nove Nade Vladimir Jelovšek, čigar pesniško zbirko »Simfonije« je Aškerc prvi pokroviteljsko predstavil širšemu slovenskemu občinstvu (SN 7., 9. dec. 1898). Z Jelovškovo roko je pripisan tudi naslov na prvi razglednici.

Velectěný pan

Dr. Jan Žmavc, pristav universitní bibliotheky

Ljubljana, 12. I. 99.

P r a h a — P r a g · Clementinum

Srečno novo leto! Le še veliko duhovitih člankov! Lep pozdrav!

V. Jelovšek

Aukerč

Razglednica: Dr. Franc Prešeren. Al. Gangl, fecit.

Gospod

dr. I. Žmavc, ammanuensis na vseučilišču

Praha (Prag) Kr. Vinohrady 831.

Dragi g. dr.!

Ljubljana, 20. I. 06.

Pred par dnevi sem dobil tudi še posebni odtisk Vaše razprave: [stenogra-